

1. POLÍTIQUES INDUSTRIALS TRADICIONALS. REGULACIÓ I SEGURETAT INDUSTRIAL

1.1 Polítiques de reconversió

Una de les primeres mesures de política industrial del nou govern fou la creació de la Comissió Interdepartamental d'Ajuda a la Reconversió Industrial (CARIC), el 1980. L'objectiu de la CARIC era encoratjar la presentació de programes de reestructuració industrial. Aquests havien de comptar amb plans d'actuació i objectius concrets per tal que s'assolissin uns nivells satisfactoris de rendibilitat econòmica i social. Segons la seva pertinença, la CARIC proposava l'aportació dels mitjans financers necessaris.

L'ajut de la CARIC consistia en l'aval total o parcial de les operacions. Per aquesta finalitat la CARIC començà a operar amb una dotació de 2.500 milions de pessetes el 1981 (equivalents a més de 60 milions d'euros actuals). La CARIC donava suport a operacions de reconversió, de reestructuració, de modernització o d'expansió, a subsectors o grups d'empreses; és a dir, actuacions col·lectives que permetessin una acció homogènia dins d'un sector determinat. En el seu primer any operatiu, varen acollir-se a aquests ajuts 90 empreses agrupades en 20 subsectors o grups d'empreses. Alguns exemples dels sectors en què es treballà preferentment foren: la línia blanca d'electrodomèstics, el vidre bufat, la maquinària tèxtil, el suro, les motocicletes, la màquina-eina, la construcció, el tèxtil, el material elèctric, la siderúrgia no integral, etc.; en alguns d'aquests casos també en el marc de plans de reconversió estatals.

La CARIC nasqué de la difícil situació de la indústria catalana en aquell moment. Al respecte, és impossible deslligar l'evolució de l'economia catalana de la dècada dels 70-80 del context de l'economia

espanyola. De l'autarquia fracassada dels anys 40 i 50 es passà a l'encertada, però difícil, obertura dels 60 en un entorn clarament, i potser inevitablement, proteccionista. De fet, es començava a digerir el duríssim impacte de la primera crisi energètica del 73-74. L'endarreriment per part dels poders públics en l'adopció de mesures d'ajust, seguit de la segona greu crisi del 79-80, intensificà les dificultats i col·locà molts sectors industrials en una situació crítica. Conejos i Oller⁶ indiquen com a principals conseqüències:

- La pèrdua de competitivitat.
- L'increment de costos.
- La debilitat de la demanda.
- La reducció de la utilització de la capacitat productiva.
- La desaparició d'empreses.

Aquesta profunda crisi es manifestà sobretot en una contínua pèrdua d'ocupació en el sector industrial espanyol: més de 700.000 llocs de treball destruïts entre el 1974 i el 1983, dels quals quasi mig milió corresponen als anys 80-82. En aquest context no és sorprenent que un eix bàsic de la política econòmica dels primers governs democràtics espanyols fos la reconversió industrial. La recuperació de la indústria i del conjunt de l'economia s'inicià a partir del 1985 de manera sostinguda, i només interrompuda per una recessió breu, però certament profunda, els anys 1993 i 1994. És interessant destacar que la nova administració catalana s'estrenà, doncs, el 1980, enmig d'una profunda crisi industrial en el conjunt de l'Estat espanyol i de la que Catalunya, anomenada freqüentment la «fàbrica d'Espanya», en fou una de les principals víctimes. Així, prenent com a índex 100, el valor afegit brut industrial català de 1979, en el període 81-85, aquest valor se situà per sota de 90, amb un mínim de 84 el 1982; no seria fins el 1987 quan aquest índex superaria el valor de 1979.⁷ Afortunadament, la forta diversificació de la in-

6. En GAMIR, L. *et al*, «Política Económica de España» 7a ed. Alianza Editorial, Madrid (2000) p. 439.

7. GUAL, J., SOLÀ, J., FLUVIÀ, M., «La indústria catalana als anys noranta» Ariel Economia. Barcelona (1991), p. 21 i fig. 2.3.

dústria catalana, la qualitat dels seus empresaris i la preponderància de les empreses de petita i mitjana dimensió, permeté que, un cop eliminades les unitats més ineficients, en un procés molt més «darwiniana» que, dirigit per una política específica, ressorgís un teixit industrial quelcom més reduït, però moltíssim més eficient.

A part d'actuacions pal·liatives en el terreny social i laboral, dutes a terme amb penosa escassetat pressupostària, i clara insuficiència competencial, en la primera meitat de la dècada dels anys 80 la capacitat d'actuació del govern de la Generalitat, en aquest terreny, fou àmpliament desbordada per la magnitud de la crisi.

La Comissió Interdepartamental d'Ajuda per a la Reconversió Industrial a Catalunya (CARIC) fou doncs creada per Decret de 17 de març de 1980 i s'adaptà a la nova situació administrativa de la Generalitat derivada de les primeres eleccions al Parlament, tot especificant les funcions de la seva competència, pel Decret 219/1980, de 21 d'octubre. Posteriorment, el Decret 114/1981, de 2 de maig, modificat parcialment pel Decret 207/1981, de 23 de juliol, n'aprovà el Reglament Orgànic i Funcional. La CARIC, a través de la proposta al Consell Executiu de la concessió d'aval de crèdits per portar a terme plans de viabilitat d'empreses o de reestructuració i reconversió de subsectors i agrupacions d'empreses, va contribuir a què la superació de la crisi fos menys costosa, tant des del punt de vista econòmic com social i laboral.

Les actuacions de la CARIC van abastar la totalitat dels sectors més representatius de l'activitat productiva catalana. La corresponent política d'aval va tenir el suport pressupostari mitjançant unes consignacions de fins a 2.500 milions de pessetes per als exercicis de 1981, 1982, 1983 i 1985. Amb el total acumulat que suposen aquests 10.000 milions, es van formalitzar les operacions financeres corresponents fins gairebé un 70% d'aquest import, afectant 236 empreses i 34.405 treballadors.

El govern de Catalunya aconseguí així mateix participar en un important pla estatal per a fer front a sectors en crisi, les anomenades «Zonas de Urgente Reindustrialización» (ZUR). Les ZUR foren creades per la Llei 27 de 1984 com a complement de les mesures estricta-

ment encaminades a reajustar la capacitat productiva dels sectors en reconversió. El seu àmbit geogràfic era reduït i centrat en els territoris greument afectats per la reconversió: Astúries, Madrid, Biscaia, Vigo, Ferrol i el cinturó industrial de Barcelona. A diferència de les inversions en els sectors en reconversió, que només en proporció petita s'aplicaren a empreses catalanes, principalment del sector tèxtil i d'electrodomèstics de línia blanca, en el cas de les ZUR, dels 904 projectes aprovats en el conjunt de l'Estat espanyol, 301 correspongueren a l'àrea de Barcelona. L'eficàcia del programa fou major a Catalunya que en el conjunt de l'Estat, amb el 32'8% de les inversions i el 33'8% dels llocs de treball creats.

Les Zones d'Urgent Reindustrialització, ZUR, quedaren definides en el Reial Decret 914/1985: els termes municipals de Badalona, Barberà del Vallès, Castellbisbal, Cerdanyola, Montcada i Reixac, Rubí, Sant Andreu de la Barca, Sant Boi de Llobregat, Sant Cugat del Vallès, Santa Perpètua de Mogoda i Viladecans; els polígons públics de Famades (Cornellà de Llobregat), Riera de Caldes (Palau de Plegamans), Gran Via Sud-Pedrosa (L'Hospitalet de Llobregat) i els polígons de Font Santa (Sant Joan Despí), el Pla (Molins de Rei i Sant Feliu de Llobregat) i la Post (Gavà); les zones i els polígons qualificats com a sòl industrial d'El Prat de Llobregat, Sabadell, Terrassa i Mollet del Vallès.

En tots aquests llocs s'hi establiren una sèrie de beneficis (subvencions, crèdits oficials, avantatges fiscals, etc.) per aquelles empreses que projectessin la creació de noves activitats industrials, sempre que la corresponent inversió comportés la generació d'ocupació de caràcter estable, la modernització del teixit industrial i competitivitat a nivell internacional. L'Oficina Executiva de la ZUR del cinturó industrial de Barcelona exercí sistemàticament les funcions de promoció, assessorament a les empreses, estudi dels projectes, presentació d'aquests a la Comissió Gestora i seguiment de les inversions, alhora que consolidà les relacions de col·laboració amb el Banc de Crèdit Industrial i el Banc de Crèdit Agrícola per a la consideració coordinada de la viabilitat dels projectes, i amb el «Fondo de Promoción de Empleo» per a la recol·locació d'excedents laborals.

Les polítiques d'ajuts directes a empreses —excepte els programes de captació d'inversions i el d'equilibri territorial— van anar perdent pes progressivament al llarg dels anys, fins pràcticament desaparèixer en els anys 90. Els motius foren diversos: d'una banda la superació de la greu crisi que havia afectat moltes empreses, i que o bé van tancar o es van saber adaptar a la nova situació; la dificultat d'evitar la instrumentalització política d'aquestes ajudes;⁸ les limitacions al respecte en el marc de la comunitat europea; i finalment, el convenciment del govern que no és una bona política de competitivitat i que genera més distorsions que els problemes que pretén resoldre, pel que sols té sentit en conjuntures molt excepcionals.

1.2 Política d'incentius al reequilibri territorial

Certament, la crisi colpejava amb especial duresa les zones més industrialitzades del país, i d'ací que fossin necessàries accions com la CARIC o les ZUR. No obstant, en una visió de conjunt, no hagués estat justificada una política adreçada a consolidar un determinat model de localització industrial basat únicament en raons històriques. La visió de país per part del govern sempre considerà com a prioritari un repartiment harmònic de l'activitat econòmica arreu del territori. Cada zona té unes especificitats que la fan especialment idònia per un determinat tipus d'activitat, però l'especialització sempre és sinònim d'una certa fragilitat, i per tant, el govern no es va conformar amb què la prosperitat de cap zona de Catalunya depengués només d'un sector, intentant així promoure un mix equilibrat entre sector primari, indústria i serveis per tot Catalunya.

8. En un país de les dimensions de Catalunya és inevitable que, amb centenars d'expedients, en alguna de les empreses beneficiades hi apareguin noms de persones relacionades amb algú amb responsabilitat política. D'ací que entre titulars de diaris i bronques al Parlament, o, fins i tot, denúncies, només hi hagué un pas que, com era previsible, fou àmpliament explotat políticament.